

IN BALLUM

De latere Cammingha's

Als Ritske Jelmera, de eerste heer van Ameland op 17 januari 1450 overlijdt is hij 67 jaar oud. Heel veel mensen sterven in de Middeleeuwen al als ze een jaar of 40 jaar zijn, dus Ritske Jelmera werd veel ouder dan de meeste mensen, zijn zoon Sascker was toen zelfs al overleden. Hij werd opgevolgd door zijn kleinzoons: Romke, Keimpe en Hayo. Als Hayo trouwt met een Cammingha wordt hij daarmee ook eigenaar van het Camminghahuis en de vele bezittingen van die familie in Leeuwarden. Hij verandert zijn naam van Jelmera in Cammingha en dat blijft gedurende twee eeuwen de familienaam.

De Cammingha's waren strenge heersers.

Overal in Europa werd in de Middeleeuwen streng gestraft en dat gebeurde ook op Ameland. De Cammingha's gaven de Amelander mensen ongenadige straffen. Zo weten we dat er bij de toren in Ballum een geselpaal stond en een schavot met een kaak. Daar werden mensen die iets gestolen hadden met een bordje om hun nek 'te kaak gesteld'. Bij iemand die een tinnen vaasje had gestolen stond op dat bordje 'tindief' en iemand die vis had gestolen hingen ze vier scholletjes om zijn hals. Zo moesten ze dan een uur of nog langer blijven staan. Of de mensen uit Ballum bij die ongelukkige mensen gingen kijken? Ja, dat deden ze....Bij het Galgeslootpad stond zelfs een galg. Gerrethye Scaep van Schiermonnikoog was met zijn roeiboot tot aan het Oerd geroeid om een schaap te stelen. Maar de Amelanders grepen hem in de kraag en brachten hem bij hun heer. Die vonniste onmiddellijk, Gerrethy werd opgehangen aan de galg. De heer van Ameland had geen medelijden met de arme sloeber. Ze bedachten echt de vreselijkste straffen, de heren van Cammingha. Zo moest een man, toen de heer erachter kwam dat hij met twee vrouwen was getrouwd, zijn linkerhand afhakken. Een vrouw, die al erg vaak iets had gestolen moest een oor afsnijden. Tot grote schrik van de toeschouwers deden ze het ook nog. Toen in 1604 de eenvoudige woontoren, die gebouwd was door Ritske Jelmera, werd uitgebreid tot een prachtig kasteel, kwamen er kerkers onder het gebouw, een echte gevangenis. Dieven en ander gespuis werden opgesloten en kregen niet anders dan water en brood, soms drie dagen, maar soms ook langere tijd. Toen iemand eens had ingebroken vond de heer dat hij een flink lesje had te leren, hij werd 14 dagen lang met ijzeren ketting geboeid aan een houten blok.

Verbanning van het eiland.

Een andere straf was verbanning van het eiland. Dat betekende wegwezen en wegbliven. Deze straf werd vooral opgelegd bij diefstal, de dieven mochten soms voor enige jaren, soms levenslang, geen voet meer op het eiland zetten. Dit werd bannissement genoemd. De banneling moest weg met het eerste schip dat naar Friesland of Holland vertrok. Tot die tijd werd hij gevangen gezet. Als de boot op Ameland was aangekomen werd hij onder begeleiding aan boord gebracht.

De Cammingha's deden ook goede dingen.

Wat de Amelander schippers vooral wilden was dat ze zonder veel problemen konden blijven varen en handel drijven. Van oorlogen moesten ze niets hebben, dat maakte de zee maar onveilig. Maar er werd vaak en heftig oorlog gevoerd in die tijd, denk maar aan de Tachtigjarige Oorlog tegen Spanje van 1568 tot 1648. En dan waren er nog de Watergeuzen, die het eiland aanvielen en de inwoners beroofden van hun graan en wintervoorraden. Ook beschadigden zij het kasteel en maakten de kerken van Hollum en Nes tot ruïnes. De heren van Cammingha moesten volgens de Amelander schippers duidelijk maken aan de oorlogvoerende landen dat zij op een neutraal, dus onpartijdig eiland woonden. Pieter van Cammingha, die heer van Ameland was van 1552 tot 1575, had het er moeilijk mee. Hij schreef dat er dagelijks zeerovers langs Ameland zeilden. Daarom kocht hij voor alle Amelander gezinnen wapens en liet ze rondbrengen in de zeven dorpen, die er toen op het eiland waren, Hollum, Blieck (de Blieke heet het daar nog altijd), Ballum, Noord (het Oerd van nu) Swartenwolden (zuidelijk van de Kooiplaats van nu), Nes in de Duynen en Nes in de Buyren (Buren). Zelfs de pastoor van Hollum kreeg twee wapens, een halve haak en een vuisthamer. De andere inwoners kregen degens, pijlen en bogen, knevelstokken, hellebaarden en knotsen met vijf ijzeren pennen. Hiermee konden ze zichzelf beter beschermen tegen de rovers.

Watze van Cammingha stuurde twee Amelanders naar Londen om de neutraliteit te bepleiten in de Eerste Engelse Zeeoorlog.

In Engeland was in 1642 de Engelse koning Karel V onthoofd en was Oliver Cromwell daar de baas geworden. Toen in 1652 de eerste Engelse zeeoorlog tegen de Nederlanden uitbrak, vroegen de Amelander schippers hun heer Watze aan de Engelse dictator uit te leggen dat Ameland neutraal was. Watze stuurde twee zeelieden er op uit. Zijn vrouw Rixt van Donia maakte zich grote zorgen over de twee mannen, die in de maand februari in hun kleine scheepje vanuit Ameland overstaken naar Londen om de koningsmoordenaar Cromwell, een echte dictator te gaan bezoeken. Liemme Pieters en Dirck Douwes hadden van hun heer Watze een brief meegekregen, geschreven in het Latijn, waarin werd uitgelegd dat Ameland een neutraal gebied was. Ze kwamen behouden aan in Londen en slaagden erin om Cromwell te spreken te krijgen. Die vond het zo grappig dat twee van die doodgewone zeelui vanuit een klein eilandje ver weg in

de Noordzee hem kwamen bezoeken, dat hij hen uitnodigde om bij hem aan tafel te komen zitten en mee te eten. En werkelijk, ze kregen een brief mee voor hun heer Watze, waarin stond: "Wij verklaren hierbij dat Ameland en zijn bewoners, haar schepen en goederen tot neutraal gebied beschouwd worden." De schepen van Ameland konden met hun vlag in top niet alleen vrij blijven varen, maar zelfs de Engelse havens binnenkomen! De brief van Cromwell wordt nog altijd bewaard in het rijksarchief in Den Haag.

Watze's lieve vrouw Rixt van Donia was de laatste Cammingha.

Toen Watze stierf bleef zijn vrouw Rixt over samen met Frans Duco, hun zoon. Hij werd ziek en stierf al toen hij 24 was. Zijn moeder regeerde nog een jaar verder over Ameland. De Amelanders waren verdrietig, ze hadden veel gehouden van Rixt, die ze wel 'ons Mim' noemden, wat 'onze moeder' betekent. Toen zij in 1681 stierf was de heerschappij van de Cammingha's voorbij. Haar erfgenamen verkochten in 1704 het eiland aan de familie

Oranje, de voorvaderen van onze koning Willem-Alexander, voor 170.000 Carolische guldens. Prinses Henriëtte Amalia kocht Ameland als cadeau voor de 21^e verjaardag van haar zoon. Alle Amelanders kregen een glas wijn van de nieuwe eigenaresse om de aankoop van Ameland te vieren en ze nodigde de Amelander Raad uit voor een diner op het kasteel. 's Middags werden er met het kanon van het kasteel vele saluutschoten afgevuurd en met het overhandigen van de huurboeken en de sleutel van het slot kwam het eiland Ameland in handen van de Oranjes. Koning Willem-Alexander heeft nog steeds 'vrijheer van Ameland' als titel.

Foto's o.a. uit boek + dvd:

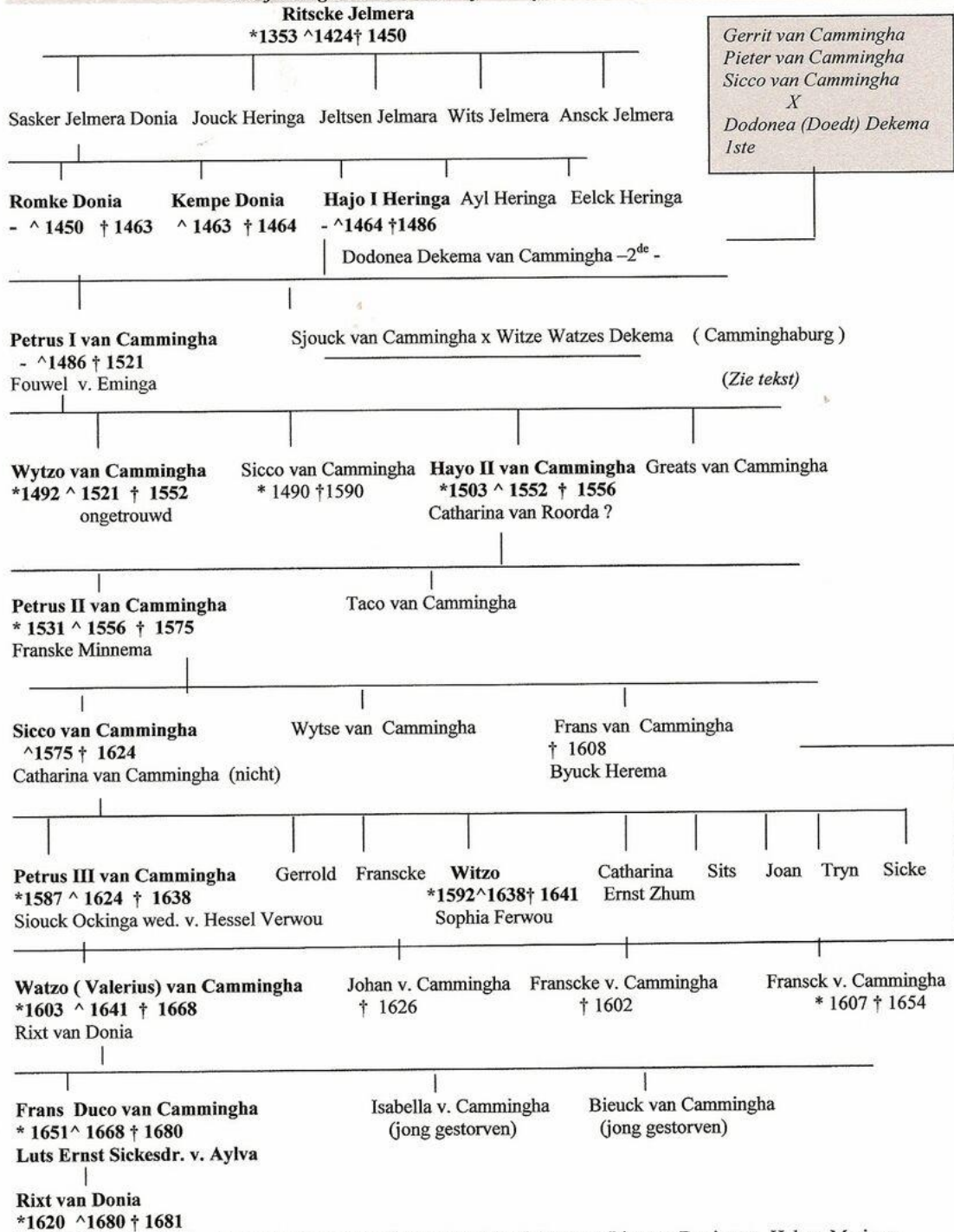
'Het Slot van Ballum'

De heersers over Ameland met de naam Cammingha waren:

Ritske Jelmera	ca. 1400-1450
Romke en Keimpe Donia	1450-1463
Haije Heringa, nam de naam Cammingha aan	1463-1486
Pieter van Cammingha	1486-1521/'26
Wytso van Cammingha	1521/'26-1552
Pieter II van Cammingha	1552-1575
Sicco van Cammingha	1575-1624
Pieter III van Cammingha	1624-1638
Wytso II van Cammingha	1638-1641
Watse van Cammingha	1641-1668
Frans Duco van Cammingha	1668-1680
Rixt van Donia	1680-1681

Hoofdelingen Heren en Vrij-en Erfheren van Ameland.

Gerrit van Cammingha
Pieter van Cammingha
Sicco van Cammingha
X
Dodonea (Doedt) Dekema
Iste

Ameland werd vermaakt aan de achternichten van Rixt van Donia t.w. Helena Maria en Isabella Suzanna Thoe Schwartzenberg Vrij en erf vrouwen van 1681 – 1682. Daarna verviel Ameland aan de fam. Thoe Schwartzenberg Hohenlansberg totdat Ameland in 1704 werd verkocht aan Johan Willem Friso en zo toe behoorde aan het huis van Oranje-Nassau.